

Kako postati (boljši) Slovenec

Si predstavljate enega tistih mučnih trenutkov, da ste na obisku pri zakonskem paru, ki se vam je vedno zdel nekoliko zadržan in miren, a vendar lep, urejen, skorajda idiličen, in se že pri aperitivu začneta med seboj žolčno prepirati in se obmetavati z najbolj intimnimi in vulgarnimi očitki? Vi pa sedite za mizo in ne veste, kam bi se dali.

Čez čas čutite, da bi mogoče morali kaj izreči, a veste, da bi si z vsako, še tako zdravo-razumsko opazko nakopali zamero enega od njiju. Ali nemara obeh. Najprej bi vam poudarila, da sploh ne razumete, kako pri njiju stojijo stvari, nato bi sledile še obtožbe, češ kaj pa se ti vtikaš, saj si sam še slabši, saj si vendar to pa to, kaj pa si počel takrat in takrat itd. ...

Si predstavljate? No, nekaj podobnega občuti tistih nekaj norih tujcev, ki so se odločili naučiti slovenščino in se s tem vključili v slovensko javno krajino. Da teh norcev le ni tako malo, priča število študentov, ki se vpisujejo na študij slovenistike po svetu – trenutno je npr. na Poljskem več študentov slovenščine kot pri nas. Če prištejemo še obiskovalce tečajev in slovenskih šol na obmejnih območjih Avstrije in Italije, kjer je že skoraj polovica učencev Neslovencev, dobimo za naše razmere zavidljivo število novih govorcev, ki naenkrat berejo naše komentarje, novice, bloge, tvite – torej posameznikov, vključenih v slovensko javno sfero. Vsi ti, ki so se odločili porabiti nekaj let svojega življenja in nemalo truda, da bi se naučili slovenščine, verjetno zato, ker so v Sloveniji videli prelepo in urejeno deželico miroljubnih, pragmatičnih, dobrih ljudi, ki so se elegantno izognili balkanski moriji, naenkrat opazijo, da so se znašli sredi domačijskega spora, v plamtečem osebnem prepiru, ki se stopnjuje v neskončnost.

Problem tega neskončnega spora pa je ravno v tem, da v prvi vrsti ni političen, temveč je

v prvi vrsti spor – in da je tako moteče osebno. Ena stran mora nujno, skoraj iz inata, zagovarjati popolnoma nasprotna stališča od druge.

Michael Manske, eden teh norih tujcev, ki so si dovolili spregovoriti o nas, vidi v tej neskončni sprtosti, ki je prisotna od mikro-ravni sosedskih razprtij do psevdoideoloških konfrontacij, glavni razlog, ki Slovencem onemogoča, da bi »zavladali svetu«. Manskejeva satirična radijska oddaja Kako postati Slovenec, neke vrste avdio-učbenik slovenstva, namenjen predvsem domačinom, elegantno razkrinka samoumevnosti našega vsakodnevnega občevanja: opozarja na neumestnost koncepta hlapca, se norčuje iz našega strahu pred mrzlimi nogami, opozarja na grozljivo vožnjo naših samozavestnih voznikov in tujcem priporoča, naj se s Slovenci raje ne pogovarjajo o politiki.

Manskeju je uspelo vtakniti nos v našo družbo, mnogim pa je bilo to onemogočeno. Ko si je Erica Johnson Debeljak nekoč drznila izpostaviti amerofobijo naših medijev, so jo hitro utišali, češ, kako si ona, Američanka, hegemon, sploh drzne govoriti. Ko je Primorski dnevnik nedavno objavil javno pismo Italijanke v zagovor dvojezičnosti v Furlaniji – Julijski krajini, je komentariat hitro presodil, da bi bilo bolje, če bi se ukvarjala z nerazčiščeno fašistično zgodovino v Italiji. Ker pravilo je, da smo lahko v slovenskem prostoru le mi, ker le mi razumemo koordinate našega kreganja. Samo mi razumemo, kako potekajo stvari v Sloveni-

ji. In ko sprašujemo tujce tisto vedno isto vprašanje »Kako se vam zdita Slovenija in Slovenci?«, že pričakujemo in celo zahtevamo takšen odgovor, kot ga želimo.

Mogoče bi si lahko priznali, da naša stvarnost ni ne tako kompleksna niti tako enodimenzionalna, kot se nam, odvisno od počutja, dozdeva. Da je povsem normalna, kot drugod. In da tujci niso takšni, kot smo si jih naslikali v medijih.

Takrat bi si lahko dovolili prisluhniti, kaj imajo res za povedati o nas.

Španski socialist bi se verjetno čudil, kako lahko kak naš levičarski intelektualec v isti sapi zagovarja delavce, protestnike, sumljivo obogatelega politika, vodjo obveščevalne službe nedemokratskega režima in povojne likvidacije. Italijan bi lahko opomnil, da tudi mi, tako kot oni, še zdaleč nismo razčistili s svojo zgodovino. In da je vzklikanje Trst je naš! podobno neumno kot borba proti njegovi dvojezičnosti. Poljak bi nam lahko povedal, da v njegovi »klerikalni državi«, kot jo radi poimenujemo, v parlamentu sedita tako odkriti gej kot transeksualec, medtem ko pri nas zgleda, da so vse javne osebnosti heteroseksualne. In Bosanec Mehmedalija Alić, rudar, ki je vodil izkopavanje Barbarinega rova, nas je moral soočiti z dejstvom, da to, kar se je zgodilo v Hudi jami, ni stvar debate, tako kot ni stvar debate tragedija v Srebrenici, kjer je izgubil večino družine.

Kdaj pa kdaj morajo sprti zakonci medse sprejeti tretjo osebo, ki jim pomaga, da navajene kategorije skozi pogovor znova postavijo na njihovo mesto. ●